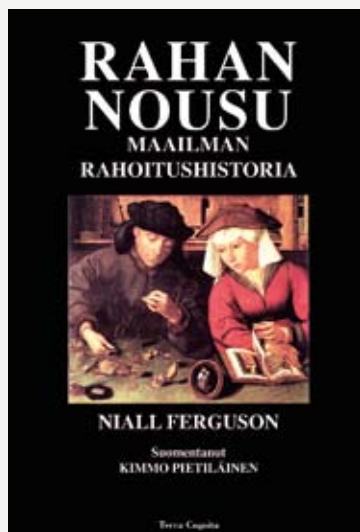

Rahoitusmarkkinoiden toiminta on noussut laman myötä jälleen kerran huomion keskipisteeksi. Niissä on samanaikaisesti jotain pahanenteistä ja äärimmäisen kiehtovaa. Ilman mahdollisuutta saada lainaa monen tavallisen tallustajankin elämä olisi paljon hankalampaa ja yritystoiminta sula mahdottomuus. Toisaalta ajatus siitä, että suhteellisen pienen ihmisryhmän lyhytnäköisyys, riskinotto tai tahallinen epärehellisyys voi aiheuttaa katastrofaalisia seurauksia kokonaisille kansantalouksille, on vatsaa kääntävä. Historioitsija Niall Ferguson pureutuu teoksessaan Rahan nousu rahan ja rahoituksen historiaan, joka onkin täynnä toinen toistaan kiintoisampia tarinoita siitä, miten rahainnovaatiot ovat muovanneet ihmiskunnan kohtaloita.

Ferguson on nykyisin Harvardissa työskentelevä skotlantilainen historioitsija, joka on niittänyt joltistakin mainetta populaäreillä teoksillaan, joista yksi on jopa päätenyt TV-sarjaksi. Aikaisempi tuotanto on käsitellyt mm. ensimmäistä maailmansotaa, Rothschildien perhettä ja brittiläistä imperiumia. Ferguson on tutkijana hieman kiistanalainen: mm. hänen näkemyksensä imperialismista on koettu liian positiiviseksi, ja hän on käynyt taloustieteellisistä näkemyksistään varsin piikikästä julkista keskustelua taloustieteen nobelistin Paul Krugmanin kanssa.

Rahan tarina alkaa vaihdon välineenä käytetyistä esineistä kuten viljasta, savitauluista, metallirahoista ja erityisesti kullasta ja hopeasta, joiden ahnehtiminen innoitti sotia ja valloitusretkiä, kuuluisimpana esimerkkinä espanjalaiset konkistadorit. Tärkeä askel kohti nykyisenlaisten rahamarkkinoiden syntyä oli kuitenkin Medicien luoma pitkäikäinen pankki-imperiumi, joka pystyi riittävällä hajautuksella ja koolla ylläpitämään ja

Niall Ferguson:

Rahan nousu.

Maailman rahoitushistoria.

Helsinki: Terra Cognita, 2009, 380 s.

Mari Kangasniemi
Vanhempi tutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos
mari.kangasniemi@labour.fi

kasvattamaan talletus- ja luotonantotoimintaa. Tätä italialaista mallia seurasivat rahoitusinnovaatiot Hollannissa, Englannissa ja Ruotsissa. Näissä maissa perustettiin ensimmäisenä nykyisten keskuspankkien kaltaiset laitokset.

Keskuspankkilähtöisen rahajärjestelmän lisäksi joukkovelkakirjojamarkkinoiden kehitys on ollut oleellista nykyisenlaisten rahoitusmarkkinoiden synnylle. Matkan varrella on tosin tapahtunut käsittelemättömiä ylilyöntejä ja virhearvioita. Esimerkiksi englantilainen seikkailija, huijari ja uhkapeluri John Law onnistui kehittämällä rahajärjestelmällä tuhoamaan Ranskan talouden 1700-luvun alkupuolella, ja hän lienee osaltaan vaikuttanut myös siihen, että Ranska sittemmin suistui vallankumoukseen.

Varsinaisen rahan historian lisäksi kirjassa käydään läpi myös hyvinvointivaltion syntyä, vakuutusalan historiaa ja problematiikkaa, kiinteistömarkkinoita, johdannaisten historiaa ja käytäntöä, päätyen Yhdysvaltojen ja Kiinan tiiviiseen taloudelliseen yhteyteen. Fergusonin kertoma tarina on suurimmalta osaltaan

varsin kiehtova, mutta samanaikaisesti järjettömän poukkoileva. Tarina ei alun jälkeen etene kronologisesti vaan teemoittain. Ferguson ponnahtelee henkeä vetämättä samassa luvussa ajasta ja paikasta toiseen. Tarkoituksena lienee ennen kaikkea hakea analogioita ja yhtymäkohtia ja yrittää ”oppia historiasta”.

Maanvyörymäinen vertausten ja rinnakkaisten kuvausten suoltaminen on ehkä viihdyttävää ja kirjallisesti taitavaa, mutta se ei useinkaan vahvista argumentteja tai tee materiaalista helpommin ymmärrettävää. Välillä lukijalle jää varsin epäselväksi, mikä olikaan se keskeinen tarinoita yhdistävä punainen lanka tai johtopäätös, tai mikäli sellainen on, onko se todella merkittävä muutoin kuin näppärän jälkiviisastelijan työkalupakissa.

Yhtenä silmiinpistävästä esimerkkinä mainittakoon se, miten Ferguson viittaa usein ja erityisesti loppusanoissaan sinänsä tarpeettomasti biologiseen evoluutioon ja yrittää pakolla sovittaa rahoitusmarkkinoita samaan kaavaan kuin eliöiden kehitys. Vaikka yhtymäkohtia

tietysti onkin, pintapuolinen vertailu ei tuo oleellisesti mitään uutta, saati siten että kertoisi meille, mitä pitäisi tehdä jatkossa lama-aikojen välttämiseksi tai lieventämiseksi, muuta kuin että ihmiskunta saa sen, minkä ansaitseekin. Vaikutelma on lähinnä mahtipontinen ja fatalistinen.

Kirjan tarkoituksena ei varmaankaan ole olla tiukan akateeminen tutkielma, ja se ei olekaan johdonmukaisen analyttinen hypoteeseineen, data-analyttineen ja johtopäätöksineen sillä tavalla kuin taloustieteellisten tutkimusten yleensä odotetaan olevan, vaan selkeästi enemmän kuvaileva historiateos, jonne on kuitenkin pujahtanut lukuisia viittauksia taloustieteeseen. Materiaalia ja yksityiskohtia on toisaalta melkein liikaa pelkästään yleisluontoiseksi teokseksi.

Rahan nousu sisältää sinällään paljon mielenkiintoista tietoa rahan historiasta. Historian opiskelu on myös aidosti hyödyllistä sekä taloustieteilijöille että yleisemmin, vaikka historiasta oppiminen onkin tunnetusti vaikeaa. Toisaalta yleisivistystä etsivä, aikaisemmin talousasioihin perehtymätön lukija ei kuitenkaan toivottavasti oleta Fergusonin näkemysten kaikilta osin olevan taloustieteilijöiden keskuudessa yleisesti hyväksytyjä faktoja. Yksityiskohdista lienee paljon näkemyseroja. ■